

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים לפני כב' השופט אברהם רובין

עמ"נ 47074-12-19 הלפרין ואח' נ' חרמש -כפר שיתופי להתיישבות בע"מ

תיק חיצוני : 2861/6463/18

המעוררים

1. איתן הלפרין
2. אהובה הלפרין

נגד

המשיבה

חרמש -כפר שיתופי להתיישבות בע"מ

מיני-רציו :

* אין מקום לקבוע כי הוראה בתקנון האגודה המחייבת את החבר, כתנאי להפסקת חברותו, לפנות לבוררות בעניין התשלומים הנדרשים ממנו, היא הוראה הפוגעת באופן מוגזם בחופש ההתאגדות או בחופש מהתאגדות.

* אגודות שיתופיות – חברות – הפסקתה

* אגודות שיתופיות – תקנון האגודה – תנאים

ערעור על החלטת סגן רשם האגודות השיתופיות, אשר דחה בקשה להורות לאגודה לתקן את פנקס החברים שלה, כך ששם של המערערים יימחק ממנו.

בית המשפט דחה את הערעור, ופסק כלהלן:

מתחם ההתערבות של בית המשפט בהחלטותיו של רשם האגודות השיתופיות, שנושא בהקשר זה בתפקיד מעין שיפוטי, הוא מצומצם. בית המשפט יתערב בהחלטת רשם האגודות השיתופיות במקרים שבהם ההחלטה פגומה בטעות משפטית מהותית והצדק מחייב שבית המשפט יתערב בהחלטה.

לא נמצא כי בענייננו נפלו פגם או טעות משפטית מהותית בהחלטת סגן הרשם שהצדק מחייב לתקנם. משעה שבהלכת שריד נקבע כי גבייה בפועל של תשלומים מחבר לשעבר של האגודה איננה פוגעת בחופש ההתאגדות או בחופש מהתאגדות, נראה שאין מקום לקבוע כי הוראה בתקנון האגודה המחייבת את החבר, כתנאי להפסקת חברותו, לפנות לבוררות בעניין התשלומים הנדרשים ממנו, היא הוראה הפוגעת באופן מוגזם בחופש ההתאגדות או בחופש מהתאגדות.

המעוררים טוענים כי לא ניתן להחיל את הלכת שריד שנפסקה בשנת 2017, על הפסקת חברותם שהודעה עליה נמסרה בשנת 2001. בטענה זו אין ממש כיוון שנקודת המוצא לגבי תחולתן בזמן של הלכות בית המשפט העליון היא שהן חלות באופן פרוספקטיבי וטרנספקטיבי כאחד, כל עוד לא נקבע אחרת, ובהלכת שריד לא נאמר אחרת.

פסק דין

1. רקע כללי

ערעור על החלטת סגן רשם האגודות השיתופיות (עו"ד ש' גורדון), מיום 12.11.2019, בתיק [2861/6463/18](#) [פורסם בנבו].
בהחלטתו דחה סגן הרשם בקשה שהגישו המערערים להורות למשיבה (להלן גם – "האגודה"), לתקן את פנקס החברים שלה, כך ששם של המערערים יימחק ממנו. החלטתו של סגן הרשם עוסקת בפרשנותו ויישומו של סעיף 12 לתקנון האגודה, אשר זו לשונו:

"א) חבר רשאי לפרוש מן האגודה על ידי מתן הודעה בכתב לוועד לפחות שישה חודשים לפני מועד הפרישה שנקבע על ידו...
ב) ...
ג) למרות האמור בפסקאות א' ו-ב' לעיל, יכול הוועד להחליט כי החברות לא תפקע כאמור שם, כל עוד חייב החבר כספים לאגודה, או משתמש באחד השירותים של האגודה".

2. העובדות

המשיבה היא אגודה שיתופית. המערערים נרשמו כחברים באגודה בשנת 1985. ביום 18.6.01 הודיעו המערערים למשיבה על הפסקת חברותם בה, בתוקף מיום 1.5.01. המשיבה דחתה את בקשת המערערים על יסוד הוראת סעיף 12ג' לתקנון. המשיבה טענה וטוענת שהמערערים לא יכולים להימחק מפנקס החברים כל עוד הם לא שילמו את כל חובותיהם בגין השירותים שנתנה להם האגודה בעבר, וכל עוד הם לא יסדירו את אופן המשך התשלום בגין שירותים שתספק להם האגודה גם לאחר שהם יפסיקו להיות חברים בה. המערערים טענו כי הם אינם חייבים דבר לאגודה, וכי לא ניתן לחייב אותם לשלם לאגודה בגין שירותים שניתנו או יינתנו להם על-ידי האגודה לאחר הפסקת חברותם. חרף עמדת המשיבה, במשך תקופה מסוימת המשיכו המערערים לשלם לה, תחת מחאה, את חובותיהם. בשלב מסוים הפסיקו המערערים לשלם למשיבה, וזו הגישה נגדם, בשנים 2008-2009, שתי תביעות לרשם האגודות השיתופיות.

במהלך השנים התקיימו הליכים רבים בין הצדדים. לצורך פסק דיני אין מקום לפרט את כל ההליכים האמורים (פירוט של ההליכים מצוי בפסק דינו של בית המשפט לעניינים מנהליים בערעור קודם שהגישו המערערים בתיק [עמ"נ 4454-08-10](#) [פורסם בנבו] שנדון לפני כב' סגן הנשיא י' נעם). עם זאת אציין, כי בשלב מסוים החליט רשם האגודות השיתופיות למנות בורר שידון בתביעות המשיבה כנגד המערערים בגין החובות שלטענתה הם חייבים לה, וערעור שהגישו המערערים על החלטה זו נדחה. כמו כן נציין, כי לנוכח טענות המערערים לפיהן אין מקום לדון בתביעות המשיבה בבוררות בטרם יוכרע נושא חברותם במשיבה, ולנוכח דרישת המערערים לקבל הצהרה לפיה חברותם במשיבה פקעה, החליט הרשם למנות חוקר לבדיקת נושא חברותם של המערערים במשיבה, ולעכב את הליכי הבוררות עד להכרעה בנושא החברות. גם על החלטה זו ערערו המערערים ([עמ"נ](#)

[44554-08-10](#) [פורסם בנבו] הני"ל), וערעורם נדחה על-ידי כב' סגן הנשיא נועם ביום 13.1.2013. בהמשך לפסק הדין האמור הוגש לסגן הרשם דו"ח חוקר בעניין חברותם של המערערים באגודה, ובהמשך לדו"ח נתן הרשם את החלטתו נושא הערעור שלפניי.

3. החלטת סגן הרשם

בהחלטתו קבע סגן הרשם, כי הרישא של הוראת סעיף 12ג' לתקנון, המתנה את הפסקת החברות באגודה בפירעון חובות העבר איננה חוקית (ראו – [עמ"נ 30015-09-15 אזרד נ' טל-אל](#) [פורסם בנבו] (10.12.15) (להלן – "עניין אזרד"); [תא"מ \(שלום צפת\) -25977-03](#) [11 קיבוץ מלכיא נ' ברנהולץ](#) [פורסם בנבו] (5.3.13)). על קביעה זו המערערים אינם חולקים כמובן. לעומת זאת קבע סגן הרשם, על יסוד פסק הדין בעניין [אזרד](#), כי אין פגם בסיפא של הוראת סעיף 12ג'. סגן הרשם קבע, כי את הסיפא של הוראת סעיף 12ג' יש לפרש בצמצום באופן שמשמעותה היא שהפסקת החברות באגודה מותנית בכך שחבר האגודה יגיע להסכמה עם האגודה לגבי אופן התשלומים עבור שירותים שהוא ימשיך לקבל ממנה לאחר הפסקת חברותו בה. בהמשך לכך קבע סגן הרשם על יסוד פסק הדין בעניין [אזרד](#), כי אם החבר והאגודה לא מצליחים להגיע לעמק השווה בעניין הסדרת התשלומים לעתיד, אזי יוצא החבר ידי חובתו על פי התקנון בכך שהוא מביע את הסכמתו להעברת המחלוקת לבוררות.

כמו כן התייחס סגן הרשם בהחלטתו לטענת המערערים לפיה האגודה כלל איננה מוסמכת להעניק שירותים מוניציפאליים, כיוון שהסמכות למתן שירותים כאלו נתונה אך ורק למועצה האזורית או לוועד המקומי. סגן הרשם דחה טענה זו על יסוד פסק דינו של בית המשפט העליון בע"א [2853/16 משעלי נ' מתיישבי שריד](#) [פורסם בנבו] (2.11.17) (להלן – "הלכת שריד"), שם נקבע כי אגודה שיתופית מוסמכת לספק שירותים נוספים על אלו שמספקים המועצה האזורית והוועד המקומי, ולגבות תשלום עבורם גם ממי שאינם חברי האגודה. סגן הרשם נתן דעתו גם לטענת המערערים לפיה הלכה למעשה המשיבה כלל לא מספקת שירותים נוספים כאמור. בעניין זה הוא קבע כי טענות אלה, וטענות נוספות הנגזרות מהן, יידונו בבוררות, זאת מכוח הוראת הבוררות שבתקנון האגודה.

לאור כל האמור סיכם סגן הרשם את החלטתו במילים אלו:

"אכן, אין חולק על זכותם הבסיסית של המבקשים לסיים את חברותם באגודה, אלא שלצורך כך היה עליהם להסדיר את תשלומיהם לאגודה בגין שירותים עתידיים, או לחילופין להפקיד הסכסוך בעניין זה בידי בורר. אילו כך נהגו המבקשים לא מן הנמנע כי עוד לפני שנים ארוכות יכלו לסיים חברותם באגודה.

...

סוף דבר, בקשת המבקשים להכריז על פקיעת חברותם נדחית."
(פסקאות 63 ו-65 לפסק דינו של סגן הרשם).

4. טענות המערערים

בפי המערערים טענות רבות כנגד החלטת סגן הרשם. ואולם, אין מקום להידרש לכל הטענות בהליך שלפניי, זאת כיוון שחלק מהטענות הוכרעו כבר בהליכים קודמים, וחלק מהטענות הן טענות שלא זה המועד והמקום לבררן, בשים לב לכך שבעקבות החלטת סגן הרשם אמור להתקיים הליך של בוררות בין הצדדים.

כך למשל, המערערים טוענים שסגן הרשם היה מצוי בניגוד עניינים ועל כן היה עליו למשוך ידו מעיסוק בעניין שהונח לפניו. טענה זו כבר נטענה בעבר על ידי המערערים בהליכים קודמים, ונדחתה. מכל מקום לא הונחה תשתית מינימלית לטענה זו בהליך שלפניי, ועל כן דינה להידחות.

כמו כן, בפי המערערים טענות שתכליתן לשמוט את הקרקע מתחת לחיובים הכספיים שבהם מבקשת המשיבה לחייב אותם. כפי שהחליט סגן הרשם, עניינים אלו יצטרכו להתברר בהמשך הדרך במסגרת הבוררות שתתקיים בין הצדדים. אשר על כן, גם טענות אלו נדחות, זאת מבלי לגרוע מזכותם של המערערים לטעון אותן במסגרת הבוררות.

לאור האמור אדון להלן בשתי הטענות העיקריות של המערערים. הראשונה שבהן היא טענת האפליה שבפי המערערים, והשנייה טענת המערערים לפיה לא נכון היה להחיל על עניינם את הלכת **שריז** הנ"ל שנפסקה רק בשנת 2017, בעוד שהודעתם בדבר פרישתם מהמשיבה נמסרה עוד בשנת 2005.

5. דיון והכרעה

לאחר שעיינתי בחומר שהוגש ולאחר שנתתי דעתי לטענות הצדדים אני סבור שדין הערעור להידחות.

מתחם ההתערבות של בית המשפט בהחלטותיו של רשם האגודות השיתופיות, שנושא בהקשר זה בתפקיד מעין שיפוטי, הוא מצומצם. בית המשפט יתערב בהחלטת רשם האגודות השיתופיות במקרים שבהם: **"ההחלטה פגומה בטעות משפטית מהותית והצדק מחייב שבית המשפט יתערב בהחלטה"** (בג"צ 4222/95 פלטינ נ' רשם האגודות השיתופיות פ"ד נ"ב (5) 614, 623 (1998); בג"צ 3815/92 פיין נ' רשם האגודות השיתופיות פ"ד מ"ז (2) 424, 427 (1993); רע"א 4245/00 חן נ' קיבוץ תל קציר פ"ד נ"ז (6) 10, 33 (2003); עמ"נ (י-ם) 44554-08-10 הלפרין נ' חרמש [פורסם בבנו] (13.1.13)). כפי שיובהר להלן, לא מצאתי כי בענייננו נפלו פגם או טעות משפטית מהותית בהחלטת סגן הרשם שהצדק מחייב לתקנם.

6. כאמור לעיל, החלטתו המרכזית של סגן הרשם, לפיה אין פגם בסיפא של הוראת סעיף 1ג' לתקנון מבוססת על פסק הדין בעניין **אזרד**, שם נפסק כי:

"תקנון המשיבה, המחייב את המערערות גם כחברות לשעבר, קובע מנגנון ליישוב סכסוכים בין חברים לבין המשיבה באמצעות בוררות...."

....

העובדה שהן ממשיכות להתגורר בישוב וליהנות מן השירותים יש בה משום הפרת התנאי לפיו רשאי חבר לעזוב ובלבד שאינו מקבל עוד

שירותים מן המשיבה. בצדק קבע הרשם, כי העמידה על תנאי זה על דרך העיקרון ראויה ומידתית. המנגנון שקבע כדי למלט חבר המבקש לפרוש מהתנהלות חסרת תום לב של האגודה השיתופית, הוא מנגנון הולם. וככל שתקנון האגודה השיתופית כולל תניית בורות, כפי שכך הוא הדבר בענייננו, די בפנייה מטעם החבר המבקש לפרוש למנגנון הבורות על מנת שייחשב כמי שעמד בתנאי.

... הפסיקה תומכת בעמדתו של הרשם. כך בפסק הדין בעניין מתיישבי אמנון, ביטל בית המשפט את התנאי המחייב את המבקש לפרוש לוותר על זכויותיו במקרקעין אולם הותיר את התנאי המחייב אותו להסדיר את עניין השירותים שהאגודה השיתופית תספק לו. בית המשפט אף ציין במפגיע כי על המבקש לפרוש חלה חובה להסדיר את קבלת השירותים העתידיים בהסכם עם האגודה השיתופית. וכך בפסק הדין בעניין תא"מ (שלום-צפת) 25977-03-11 קיבוץ מלכיה נ' ברנהולץ [פורסם בנבו] (5.3.13) קבע בית המשפט כי התנאי נשוא דיוננו אין בו כל פסול, שכן מי שרוצה לפרוש מאגודה שיתופית צריך להפסיק ליהנות משירותיה או להסדיר את המשך קבלת השירותים (וראו גם ה"פ (מחוזי נצרת) 12568-03-12 ולנסי נ' הררית, אגודה שיתופית להתיישבות קהילתית בהר נטופה בע"מ [פורסם בנבו] (28.8.13)).

....

...מסקנתי הינה, אם כך, שהרשם לא חרג מסמכותו משהפנה את המערערות להליך בורות לו הסכימו עם קבלתן כחברות במשיבה. לגוף העניין, המדובר בהחלטה עניינית ומידתית, שניתנה על ידי טריבונל מעין שיפוטי אשר ממילא היקף ההתערבות בהחלטותיו מצומצם (עמ"נ (י-ם) 208/07 יהודה זורון נ' קיבוץ שפיים [פורסם בנבו] (12.8.10) והאסמכתאות המופיעות שם), ולא נמצאה לי עילה להתערב בה".

דברים אלו מקובלים עלי, והם יפים לענייננו. ויודגש, פסיקת בית המשפט בעניין אזרך איננה מתעלמת מעקרון החופש מהתאגדות, אלא היא משקפת איזון ראוי בין עיקרון חשוב זה לבין תניית הבורות שבתקנון העמותה, וחובתו של מי שמקבל שירותים מהאגודה, בין אם הוא חבר בה ובין אם הוא כבר לא חבר בה, לשלם עבורם. האיזון שיוצרת הפסיקה בעניין אזרך מתחייב מכך שגם עקרון החופש מהתאגדות הוא, עם כל חשיבותו, לא עיקרון מוחלט, ויש לאזנו מול עקרונות אחרים במקרה של התנגשות ביניהם. האיזון שנעשה בעניין אזרך הוא איזון ראוי. הוא נותן משקל ראוי לעקרון החופש מהתאגדות, בכך שהנטל שהוא מטיל על חבר שמבקש להפסיק את חברותו באגודה, ובכך לממש את עקרון החופש מהתאגדות, הוא נטל מזערי – העברת המחלוקת לבורות, נטל המתחייב ישירות מהוראות התקנון שמחייבות גם את החבר.

פסיקת בית המשפט בעניין אזרך מתיישבת לטעמי עם דברים שנאמרו בהלכת שריז אשר נתנה כשנתיים מאוחר יותר. אכן, הלכת שריז לא עוסקת ישירות בשאלה שלפנינו - האם ניתן להתנות את פרישתו של חבר מהאגודה בהסדרת התשלומים בגין השירותים

שתספק לו האגודה בעתיד – אלא בשאלה האם מוסמכת אגודה שיתופית לגבות ממני שלא היו חבריה או ממני שהיו חבריה בעבר ואינם כאלה עוד, תשלומים בגין שירותים שהיא מספקת להם. ברם, מהדברים שיובאו להלן מתוך הלכת שריד ניתן להסיק כי האיזון שנעשה בפסק דין אזור, בין עקרון החופש מהתאגדות לבין חובת הבוררות וזכות האגודה לגבות תמורה בגין שירותיה, מקובל אף על בית המשפט העליון:

”דעתי כדעתו של בית המשפט המחוזי, כי התניית העברה של זכויות קנייניות בהצטרפות הנעבר לאגודה הקהילתית, היא פסולה ועל כן בטלה – וזאת בשל הפגיעה הגלומה בה בזכות הקניין של התושבים ובעקרון היסוד של חופש ההתאגדות וחופש מהתאגדות כאחד. ואולם אינני תמימת דעים עם בית המשפט המחוזי, משהוסיף וקבע כי חיוב המערערים 1-2 בתשלום לאגודה הקהילתית, אף לאחר פקיעת החברות בה, פסול ובטל אף הוא. לטעמי אין בחיוב כספי כאמור משום פגיעה בעקרון חופש ההתאגדות והחופש מהתאגדות”.
(שם, בפסקה 23).

משעה שבהלכת שריד נקבע כי גבייה בפועל של תשלומים מחבר לשעבר של האגודה איננה פוגעת בחופש ההתאגדות, או בחופש מהתאגדות, נראה שאין מקום לקבוע כי הוראה בתקנון האגודה המחייבת את החבר, כתנאי להפסקת חברותו, לפנות לבוררות בעניין התשלומים הנדרשים ממנו, היא הוראה הפוגעת באופן מוגזם בחופש ההתאגדות או בחופש מהתאגדות.

המערערים טוענים כי לא ניתן להחיל את הלכת שריד שנפסקה בשנת 2017, על הפסקת חברותם שהודעה עליה נמסרה בשנת 2001. בטענה זו אין ממש כיוון שנקודת המוצא לגבי תחולתן בזמן של הלכות בית המשפט העליון היא שהן חלות באופן פרוספקטיבי ורטרוספקטיבי כאחד, כל עוד לא נקבע אחרת, ובהלכת שריד לא נאמר אחרת (ראו – [רע"א 8925/04 סולל בונה נ' עזבון אלחמיד](#) [פורסם בנבו] (27.2.06); [דנ"א 3993/07 פקיד שומה ירושלים נ' איקאפוד](#) [פורסם בנבו] (14.7.11)).

7. כאמור לעיל, העותרים גם טוענים לאפלייתם בהשוואה לחברים אחרים באגודה, שביטלו את חברותם באגודה מבלי שהם נדרשו להסדיר את התשלומים עבור השירותים העתידיים שישופקו להם, ומבלי להתחייב שיסכימו להתדיין בבוררות ככל שלא יושג הסדר כאמור. סגן הרשם דן בטענה זו, ולא מצאתי פגם בקביעתו לפיה קיים הבדל מהותי בין החברים האחרים, אשר עובר לפרישתם הבהירו שהם מוכנים לשלם עבור השירותים העתידיים, ואף שילמו עבורם בפועל, לבין המערערים שהבהירו כי הם כופרים בזכותה של המשיבה לגבות תמורה עבור השירותים ואף חדלו מלשלם עבורם (פסקאות 56-60 להחלטת סגן הרשם). הבדל זה בין החברים האחרים לבין המערערים הוא הבדל רלוונטי, ועל כן לטענת האפליה אין בסיס.

8. נוסף ונתייחס בקצרה לטענות נוספות שטוענים המערערים בערעורם.

המערערים טוענים כי שגה סגן הרשם בכך שלצורך החלטתו יצא מנקודת מוצא לפיה הם הצטרפו למשיבה בשל צביונה הייחודי ובשל אופיו הקהילתי של הישוב חרמש. אין בטענה זו כדי לשנות את התוצאה הסופית, כיוון שבעיקרו של דבר החלטת סגן הרשם התבססה על פסק הדין בעניין **אזרך** ולא על נימוק זה.

המערערים טוענים כי פסק דין שניתן על ידי כב' השופט י' עמית בבר"ע (מחוזי חיפה) 15191-11-08 מקים מעשה בית דין הפועל נגד המשיבה, כיוון שבאותו פסק דין נאמר כי המשיבה לא סיפקה הסבר לכך שהיא: **"לא מאפשרת למערערים להשתחרר מחברותם באגודה..."** (נספח י"ג לערעורם של המערערים). גם בטענה זו אין ממש, הן משום שאין בדברים אלו אמירה פוזיטיבית לפיה המשיבה חייבת לאפשר למערערים להימחק מפנקס החברים, הן משום שההליך במסגרתו ניתן פסק הדין כלל לא עסק בשאלת חברותם של המערערים במשיבה, אלא בתביעה כספית שהגישו המערערים נגד המשיבה, ואשר ההליכים בה עוכבו בשל תניית בוררות שקיימת בתקנון המשיבה.

המערערים טוענים כי המשיבה לא טענה בזמן אמת כי המשיבים אינם רשאים לבטל את חברותם בשל אי הסדרת אופן התשלום בגין השירותים שיסופקו להם לאחר הפסקת חברותם. סבורני כי גם בטענה זו אין כדי להביא לביטול החלטת הרשם כיוון שבסופו של דבר היה ברור למן הרגע הראשון כי עמדת המשיבה היא שלפי סעיף 12ג' לתקנון חברותם של המערערים איננה פוקעת כל עוד הם מקבלים שירותים מהמשיבה (ראו – הציטוט המופיע בפסקה 8 להחלטת סגן הרשם).

9. לאחר הדיון בעל פה שהתקיים לפני הגישו המערערים מסמך שכותרתו **"הודעה/עיון חוזר בשלילת הזכות להשיב לעיקרי הטיעון של המשיבה"**, בו נכללת התייחסות שלהם לעיקרי הטיעון שהגישה המשיבה, התייחסות אשר לטענתם נמנע מהם להשמיע בדיון. מבלי שאדרש לטענה זו של המערערים, אשר אין בה ממש, אני מתיר את הגשת המסמך. לאחר שעיינתי במסמך סבורני כי אין בו כדי להביא לקבלת הערעור. המערערים מפנים בטיעוניהם להחלטה של רשם האגודות השיתופיות בעניין **אזרך** וכן לפסק דינו של בית המשפט בה"פ **22222-07-10 עפגין נ' מתיישבי אמנון** [פורסם בנבו] (24.10.11), שם נקבע כי בצד הזכות להתאגדות קיימת גם הזכות לחופש מהתאגדות. אכן אין מחלוקת על קיומה וחשיבותה של הזכות לחופש מהתאגדות, אלא שבעניין **אזרך**, ובמשתמע גם בעניין **שריד**, נקבע כי חיובו של חבר באגודה שיתופית להפנות את המחלוקת שלו עם האגודה לבוררות, זאת כתנאי לפקיעת חברותו בה, איננו פוגע בחופש ההתאגדות או בחופש מהתאגדות.

10. אשר על כן, הערעור נדחה.

המערערים יישאו בשכ"ט עו"ד של המשיבה בסכום של 10,000 ₪.

ניתן היום, י"א אלול תש"פ, 31 אוגוסט 2020, בהעדר הצדדים.

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)

אברהם רובין 54678313- /

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה